

Ferdinand Johann Wiedemanni keelepäev

Väike-Maarjas, 21. aprillil 2005. aastal

HALDUR ÕIM

1942 – sündisin Kogri talus 7 km Tõrvast Pärnu poole (praegu Valgamaa, oli Mulgimaa);

1960 – peale Tõrva keskkooli lõpetamist tulin Tartu (Riiklikku) Ülikooli kirjanikuks õppima, aga sattusin matemaatilise ja struktuuralse keeleteaduse peale ja olen jäänud selle juurde; pärast pole luuletusi kirjutanud;

1965 – 1966 – teenistus NSVLi kahurväes; lugesin läbi palju kodust saadetud teaduskirjandust ja õppisin prantsuse keelt;

1967 – 1970 – aspirantuur ja kandidaadiväitekiri; 1983 doktoriväitekiri;

1969 – 1977 – teadur T(R)Ü kriminoloogia laboris, millest hiljem sai tehisingellekti labor, siis eesti keele labor; praegu on selle järglaseks TÜ arvutilingvistika uurimiserühm, kus koos töötavad keeleteadlased, matemaatikud-informaatikud ja psühholoogid; rühm on osalenud kümmeaastas Euroopa Liidu keeletehnoloogiaprojektis ja tegeleb eesti keele õpetamisega arvutile;

1977 – 1992 – TÜ eesti keele kateedri õppejõud, sealt praeguseni TÜ üldkeeleteaduse professor; 1981 – 84 ühtlasi Helsingi ülikooli eesti keele lektor ja 1991 – 92 Saksamaal Koblenzi ülikooli arvutilingvistika külalisprofessor;

1994. aastast Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik;

Mul on u 150 teaduspublikatsiooni; olen rahvusvahelistel konverentsidel käinud praktiliselt kõigis Euroopa maades, ka Islandil; olen abielus, 3 täiskasvanud last (elavad Eestis).

MIS ON KEELETEHNOLOOGIA?

Ettekande võib jagada kaheks osaks, mis muidugi ei ole teineteisest sõltumatud.

Mis on keeletehnoloogia? Termin ja mõiste ehk tegevusvaldkond. 1992: „Danzini raport“ Euroopa Komisjonile, seejärel 1994 jaanuaris Copernicuse programmi konverents Kesk- ja Ida-Euroopa maadele keeletehnoloogia –alaste projektide algatamiseks ja selle tulemused. Novembris 1994 Baltimaade keeletehnoloogia-alane seminar Riias.

Miks keeletehnoloogiat vaja on: infoühiskond ja selle nõuded . Kui palju keeli on aktiivses kasutuses ennustuste järgi nt aastal 2100 ja miks?

Keeletehnoloogia ja kõnetehnoloogia: suhtlemine arvutiga omas loomulikus suhtlemiskeeles.

Keele- ja kõnetehnoloogia Eestis.

*Keskused: TÜ, EKl, KüBI (TTÜ): kes millega tegeleb

*Eesti keele arendamise strateegia ja riiklikud programmid

*Teemad, nt

- miks on korpused olulised

- miks on automaatne grammatiline (morfoloogiline, süntaktiline) analüüs oluline

- miks on automaatne refereerimine oluline

- miks on masintõlge oluline

*Mis võiks olla eesti keele tulevik infoühiskonnas?

TIIT-REIN VIITSO

Haridus: Tartu 5. keskkool 1956, Tartu Ülikool 1961, filoloogiakandidaat 1966 (1968), filoloogiadoktor 1983 (1984).

Töökohad: 1965–1973 Tartu Ülikooli arvutuskeskus: nooremteadur; 1973–1989 Keele ja Kirjanduse Instituut (Eesti Keele Instituut): vanemteadur, 1989–1993 juhtteadur; 1986–1989 Tartu Ülikooli eesti keele kateedri professor 0,25 koormusega, 1991–1993 Tartu Ülikooli eesti keele õppetool: erakorral. professor, 1993–2003 läänemeresoome keelte korral. professor, 2003– erakorral. vanemteadur.

Peamised uurimisvaldkonnad:

- A. Läänemeresoome murrete (ennekõike vadja, eesti, vepsa, liivi, ka soome) häälikusüsteemid.
- B. Läänemeresoome keelte sõnamuutmine
- D. Uurali, eriti läänemeresoome keelte/murrete klassifitseerimine ja kujunemislugu.
- E. Soome-ugri keelte, eriti läänemeresoome keelte hääliku- ja vormisüsteemi ajalugu.
- F. Alates 1972 liivi keele uurimine.
- G. Läänemeresoome keeleatlas (Soome-Eesti-Karjala ühisprojekt) 1987– .

KEELENORM JA KEELEKAITSE

1. Keelenorm.

1.1. Keelelise suhtlemise aluseks on norm, s.o keeleüksuste ja nende seoste ühesugune kasutamine keelekollektiivi liikmete poolt.

1.2. Üksikisik võib vallata mitut erinevat normi (nt suhtlemisel sotsiaalselt võrdsedega, võõrastega, ametiisikutega).

1.3. Kirjakeele norm on määratud häälduse, õigekirjutuse, sõnamoodustuse, sõnamuutmise ja sõnakasutuse osas õigekeelsussõnaraamatu uusima trükiga, normatiivsete grammatikatega ning vabariikliku õigekeelsuskomisjoni või Emakeele Seltsi keeleteoimkonna normingute ja otsustega.

Oskussõnavara osas täiendavad ja täpsustavad kirjakeele normi terministandardid ja oskussõnastikud, mis on koostatud Eesti Keele Instituudis või terminoloogiakomisjonides kooskõlastatult Eesti Keele Instituudiga.

Nimede osas täiendavad ja täpsustavad kirjakeele normi vastavad õigusaktid. (*Eesti kirjakeele normi kehtestamise kord*, p. 2).

1.4. Kirjakeele normi järgimist eesti keele ametlikus ja avalikus kasutuses kontrollib keeleinspeksioon (*Eesti kirjakeele normi kehtestamise kord*, p. 6).

2. Keelekaitse Eestis.

2.1. Eesti keel on väikekeelena pidevalt ohustatud keel.

2.2. Kuigi põhiseaduslik riigikeel, riigikeel toimib halvasti, sest riigil puudub keelepoliitika.

2.3. Eesti keele ohtlikem avalik reostaja on meedia, sh avalik-õiguslik televisioon: eesti kirjakeele normi pidev rikkumine meediatöötaja poolt ei ole karistatav (vrd Keeleseadus, § 26).

2.4. Kuigi eesti kirjakeele normi kehtestamise kord on õiguslikult määratud, see ei toimi, sest oskuskeele, eriti aga õigus- ja halduskeele kujundamine on toimunud justiitsministeeriumi asjatundmatul juhtimisel (vrd nt *Õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri*).

2.5. Eestis pole pädevat asutust võitlemaks keelereostusega.